

MS 13

Colonna, Ascanio, cardinal, d. 1608.

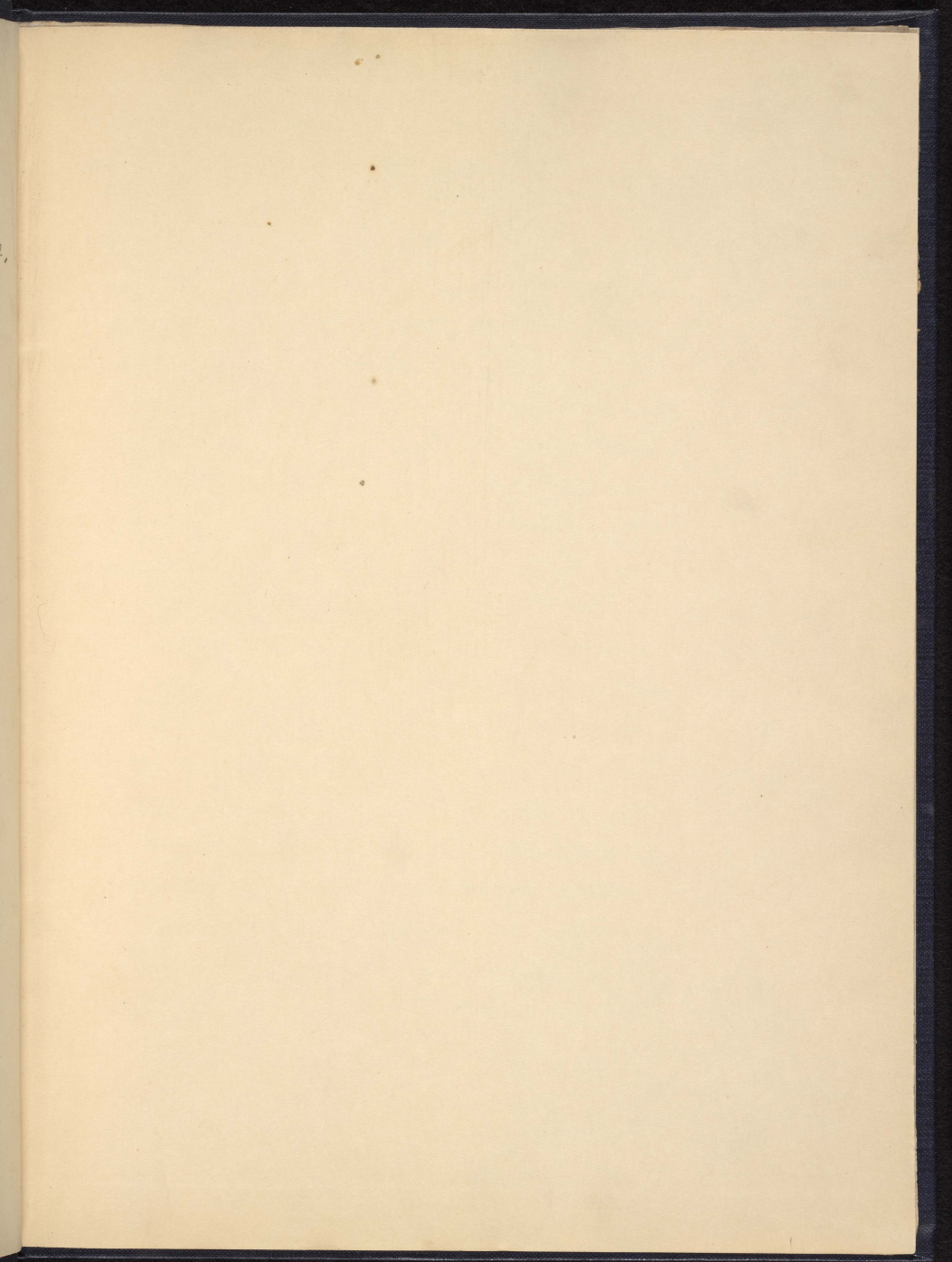
"Judicium in Caesarem Baronium de monarchia Siciliae,

With the reply of Cardinal Cesare Baronio (1538-1607)
and his letter to Philip III of Spain (13 June 1605).

ca. 1640?

THE
UNIVERSITY
OF CHICAGO
LIBRARY

Berlin Collection

no. 13

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header.

Main body of handwritten text, consisting of several paragraphs. The script is cursive and the ink is faded.

M
1

Handwritten text, mostly illegible due to fading and bleed-through from the reverse side. The text appears to be organized into several paragraphs.

Handwritten text visible on the right edge of the page, likely from the adjacent page.

Ascanij Cardinalis Columna, eorum, quae Caesar Card.^l Baronius
de Monarchia Siciliae scripsit iudicium.

Obtulisti mihi ex Hispania redeunti *XI*. ac patremum typis impres-
sum Historiarum tuarum Thomum. Plurimis rogasti precibus,
ut quae de Siciliae Monarchia scripseras, excurrerem attentius,
et quae mea de illis esset sententia, libere declararem. Statim
ut id aggredere, cupidus hinc me meus gratificandi animus im-
pellebat: hinc uero, ut ab inapto desisterem, uadebat imbecillus
totius corporis, praecipue oculorum ualeitudo, defatigatio immen-
sa mihi itinere parata, domesticarum, et externarum occupatio-
num innumera multitudo. Notui uero, quo tempore, diuinis
curis uacans, aliquid praeferre possem, crurium et brachiorum
color nocturna fluxione ortus, sic me torquet, ut omnem plane
mihi, et legendi, et scribendi usum adimat. Accedit Marci Antonij
Columnensis familia Principis pronepotis mei, diuinus, ac perie-
mortalis morbus, quod illi grauior, et periculosior, eo mihi molestior,
et eo ferendum ducior. Verum ad haec studia discente naturae
prima ab infantia conformatus, et cum non committam, uehimen-
tius officia desiderare, si me quisquam possit, sic uelim exister-
me me mea in hoc genere opera, nec tibi defuisse, nec unquam
esse in te qualibet defuturum. Quod enim in ipsa iuuentute, Carolus
Sigonio, Marc Antonio Mureto, Iacobo Cuiacio, adulta aetate Fran-

Ben.

Benicio, Iusto Lipsio, et Iusto Montano, et Aloysio legionensi, ac
demum Aug. Valeri, et Gabrieli paleotto amplissimis cardinalibus
petentibus impetrui. Quis tibi roganti negarem, et eruditione, docen-
diq. laude, illis quam similino, et uirtute praeclaro, et mihi, eo-
rundem studiorum usu, atq. eiusdem dignitatis splendore, coniungas
Adamo? Itaq. dicam quid sentiam ingenii pro mea consuetudine li-
benter, pro singulari in te meos obseruantis, certissime sperans fore,
ut quicquid dixerim, cum maximo ab amore in te meo proficiatur,
pro tua christiana prudentia, et gratum tibi, et ratum putes. Materiam
quidem cogniti Reipublicae christiana perutilem, nobilem, et praeclaram,
sed ut ea praetiosior, et iucundior sit ingenii eruditione, eloquentia tua
praestantius consequeris. In ceteris Hispaniarum partibus immensis,
et plane infinitis, tui nunquam non similis, eruditus, grauis, et eloquens,
in hac uero tantus es, ut in illis certare cum alijs antiquitatis scri-
ptoribus, in hac te ipsum uincere uidearis. Quodcumq. multorum annor.
spatio, tot. ab hinc saeculis gestum est, gestum dico? quodcumq. a quouis
priuato homine scriptum, cogitatum, dictum, tui beneficio in nrā
memoriam reuocatur, idq. abs te miro suo quippe ordine comprehen-
sum, et tanquam in conspectu nro positum agnoscimus. Vltimam
quo te erudita, quidem, ac nimis acris scylo, ut haec scriberes, im-
pulerat, siue id fuerit tua in Ecclesia bonum charitas, siue supre-
ma id tibi imperantis potestas, siue spectatissimus tuae dignitatis
gradus, urbanus omnia dicere suauisset? et satis ueritati fecisset.

et Ecclesie fortasse magis consuluisse, et quæ multi nunc impro-
bant volentes, nolentes, sibi probata suscipiant. Magni sane refert,
quo quidq; modo dicatur, et fiat, et ad omnes res non paruum habere
momentum solet ratio quædam, et methodus.

Ut enim in pictura, certo modo lineam: oris expressa delectant, ^{sed} ydæ,
alia ratione depictis, non ita eorum, qui spectant tenentur oculi; et
ut in musico cum suo quodque modo uox flexa suauiter expri-
mitur, iucunda audientium aures armonia complentur, eademq; gra-
uiter offenduntur, si modus ille, aut contentione uocis, aut alteratione
mutetur, et motus corporis incompertus irridetur, qui moderatione sibi
debita temperatus omnium in se ora, oculorq; conuertit. Demum ut ma-
genium, non quia ipsius motus ad explicandum acuti, uberes ad ex-
plicandum, ad memoriam firmi, magnum propterea arguunt, sed seu-
quidam, ac modesta eorum, quæ inuenerit explicatione, et ipsius ma-
gnitudo ostenditur, et scientia declaratur: sic ea, quæ dicimus, mirum-
est quantum dicendi modo commendetur, ut interdum plus in modo, quam
in ipsa re dicta, positum esse uideatur. Eoq; magis cauendum est, cū
duæ occurrunt opiniones, sibi inimicæ aduersantes, quarum unaqueq; suis
se rationibus tueatur, grauissimorum hominum consensu probata, tempo-
ris diuturnitate, recepta, ac demum tot summorum Consensum premittit,
Regia præ Vallata, tum enim, qui unam probaret, alteri omni uerbis
asperitate deposita, suis arguentis, et rationibus obsistat: Ita nec irri-
tante aduersarij: quinimmo accidit interdum, ut comitate differentiæ

à sua mentis opinione dimoti, quod illis proponitur, tanquam veri-
similius amplectantur. Nam quemadmodum Equi aduersus frenum con-
tumaces, incedum, vixisse habenas remittente, consistunt, sic quos oratio-
nis asperitas frangere non potest, sepe clementia inflectit, et qui ter-
rore, et seueritate domari non possunt, indulgentia, et facilitate miterunt.
Hinc sanctissimi PP. cum hereticis congressuti id unum propositum ha-
bebant, ut quæ illi summo petulantia, et procacitate uerborum disre-
rebant, omni ipsi modestia, atq; ita remissione improbantur. Christiani fi-
dei ueritatem tuerentur, nosq; ut idem agamus, etiam, atq; etiam hor-
tantur. Gregorius quidem Nazianz. Christianos arceat, nec nimis ferui-
dos, nec nimis uigiles esse debere. Nec enim, inquit, ratione fiet, ut nec
de defectum sterile, et insufragiferi simus, nec de excessum periclitemur. Atque
namq; inutiles sunt inerti, ac supina uigilantie, et imperitus feruor, illa ad
bonum minime accedens, hic autem ulterius cedere, et Basilus scribit
Patri, inquit, non oportet ligare, sed mansuetam esse erga omnes, aptam
ad docendum, cum modestia corripientem eos, qui resistunt. Quod Hil-
larius egregie docet, quam ex illo modo oriantur incommoda. Non
est ambiguum, inquit, omnem humani eloq; uermonem contradictionis
obnoxium semper fuisse, quia disrepnentibus uoluntatum motibus, dissensient
fit quoq; uersus animorum, quod si qua in re seruandum est, in ijs pre-
cipue uermonibus, qui maxime in Reges instituuntur. Innumerabiles enim
copia suppetit eorum, qui ad illos tuendos exquisitis rationibus ex-
citantur. Sed quid sanctos commemoro? ipsi prophani auctores, quibus non

cum

Naz: orat: 26.

In monit: c. 32.

lib: x. de Unit:

Cum illius christiana ueritatis splendor illuxerat, hanc modestiam in omni

3

sermone obseruandam esse praeipiunt: Audi Nullum Sed quoniam, inquit, l. p. offic.

in omni una rebus inquit praeceptum, ut perturbationes fugiamus, id est motus
animi nimios, rationi non obtemperantes, sic eiusmodi motibus sermo debet uacare,
ne aut ira existat, aut cupiditas aliquas, aut pigritia, aut ignorantia, aut
quid tale appareat, maximeq; curandum est, ut eos, quibus cum sermonem
conferimus, et uereri, et diligere uideamur, Præterea, et clarius alibi: Omnis de amicis.

igitur, inquit, hac in re habenda ratio, et diligentia est, primum ut monito
acerbitate, deinde, ut obiurgatio contumelia careat. De oratore uero in iaci-
endo ridiculo, ait, parendum esse dignitatibus. Quid si in ridiculo, quid
in te graui? Tacitus uero Agricola cum multis, tum hoc uno maxime lib. 15. in Agric.
uicium prædicat, quia eorum cultus modicus, sermone facilis, idq; alibi à quocunq;
summo uero expetit, sit, inquit, comis sermo. Mito Sallustium, qui ma-
lam opinionem mortalium meritis insidentem radicibus euelli, docendo
magis, inquit, quam iubendo, monendo, quam minando.

Quid quid de Seneca dicam? Quo magis secuta oratio; Quod minus orato: Epist. 12. ad Cæsar. Aug.
noscatur fidem haberi, et in dicendo, et quouis in te, amittit, inquit, assi-
duitate, ueritas auctoritatem. Denique, alijs amittis, una eiusdem Sal-
lustij sententiam, proferam. In maxima, inquit, dignitate, minima li-
centia, neq; offendere, neq; disce. Sed minime irasci decet, qui quid
alios felus, seu iracundia dicitur, in Imperio superbia, atq; crude-
litas appellatur. Quid si cuiquam obseruandum, nobis certe in hac ma-
xima, et Ecclesiastica dignitate summi proxima constitutis. Non ne fugit

interdum et hinc R^o cum de re fidei ageretur, in haereticos accerrime pul-
tius habita ratione, discessisse, quos, et recte fecisse, et ita facere de-
cuisse, forentur emnes. At hic nec de fide agitur, nec de bono ab Ecce-
sia usurpato, sed ex gravissimorum hominum opiniones permixto, in Regem
vero disceditur à maioribus et sanctissimis, et quam maxime Catholicis or-
tū, religiosissime educatum, summo in Deum pietate, singulari morum
probitate, egregia animi moderatione praeditum. Obsequia vero, et in
hanc sanctam Romanam sedem observantia tanta, quanto in privatis in
in religioso viro, nedum in Principe potentissimo potest optari. Sed dices
quæ nam sunt ista, quæ me acriter nimis dixisse putes? Primo quidem
pag: 680. sub uocabulo, inquit, Monarchia, prater Monarcham unum
quod unicum caput visibile in Ecclesia est cognitum, atque in Monarcha
Sicilia abortum pro monstris, et ostento caput Ecclesiae. Dura nimis, et
acerba videntur, ut cilius in una potentia, et maxima in Deum pietate,
Ecclesia universa innixa tuo conquiescit, is tandem Ecclesia monstrum
dicatur, et ostentum. Nec eorum dissimilis, quæ non multo post sequun-
tur. Quod nec à Tyrannis ipsis Ecclesia Romana perduellibus, neq;
ipsis acerbissimis Romana Ecclesiae persecutoribus Monarchia nomen usur-
patum. Quis fit, ut male deducis, ut Rex Hispania Tyrannis, et Ecce-
sia horribilis, deterior sit, qui unus eo Regnorum suorum nervos, eo sen-
sus omnes suos, cogitationesq; convertit, ut Barbaros omnes Christi nomi-
nis haeres opprimeret, ceteros vero Christianos Reges suo in officio contine-
ret. Pag: vero 682. Absit, absit longe, ut Monarchia illius dicatur

4
Videtur exalta, in contumeliam Dei, et opprobrium *Aplice Sedis*. Nec
qui Monarchiam hanc *Aplice* sedi subordinatam tuentur, nec qui de illa
scripseres, Deum, aut *Apliam* Sedem aliqua, uel leuissima contumelia,
officere uoluisse putem. Nam Rex, qui nunc ea potitur, et fruatur, tan-
tum abest, ut id aliquando cogitaret, ut omnia sua Regna ruere mallet,
quam aliqua aut Deo, aut huic *Sacrosanctae* sedi ipso conueniente inferre-
tur iniuria notos. *Mito* illos pag: 643. *Ista* sunt, quae manus au-
dax ad sacrilegium promptas abstulit à recitato *Papae* diplomate. *Taceo*
exclamationem pag: 644. *O fraudem* solemnem *Conelia* lege plectendam.
Quid tibi *Sect^o* *Vir* Principem corrigenti, cū *Conelia* lege commune? *huc* ne
praecepta *Historiae*? *Nec* tibi debita signa beneuolentiae? *Nec* *Sacrosanctae*
Sedis modestius? et *Sect^o* *Imperij* urbanitatem decet? Equidem id omne et
ab *Historico*, et à *Vir*o tui simili, qui ad hunc honoris gradum euectus, pae-
caeteris se *Christianum* Antistitem, pium, Religiosum dēbeat profiteri, quam
maxime alienum putat. Tandem illa pag: 645. *Admiratione* dignum
uideatur, unde emergerit, ut *falsa* *Aplica* succisi infelices palmitez, ydem:
et quae sequuntur, et pag: 646. *Imitantur* plane, atq; sectantur, qui ipsem,
quibus illi legibus *Sculam* reuocant, atq; renouant *Monarchiam*, unde
quā longē absint ab illorum imitationes. *Monarchiam* illi *Sede*
Aplia obtruncantes, hi multorum annorum, ac saeculorum spatio *Ponti-*
fice perariente tuentur, illi dum de *Monarchas* iactarent *Romanos*
Papificem, nullius p̄tatis esse auerobant. *At* *Rex* *Hispania*, ceteriq; qui
illum *Monarcham* *Sicilia* esse, praediant, et *Monarchiam* à *Summo* *Ponti-*

fice

1
fice diplomate acceptam, et ipsam Romanum Pontificem Christi Vicarium, Om-
nium Domini esse fatentur, et quavis in re ei obsequuntur, et parent. Preterea
hæc nec quidquam Historia protulit, et uix credi potest, quantum, et ceteris
quibus contraria probatur opinio, et Regius ipse, animus irritetur. Quis quidem
omnia quicquid; protulerit, asseret potius in Monarchiam te esse, et in illius
asserelas accersimè inuectum, quàm huius rei historiam scribendam susce-
pisse, forsitan respondes, te, non contra Regem, sed contra Monarchiam,
et illius asserelas hæc dicere instituisse, quod in ipso Historia huius pro-
fueris ingressus. Verum quis maior Læda, quàm ipse Rex, qui non ignorat
Monarchia per se, à maioribus suis hereditario jure acceptam, tot
Pontificum auctoritate, permixtam, grauisimo doctissimorum hominum iu-
dicio probatam, subleuet, tueretur, et regat. Nec ipse offeso, meo ingenio par-
ta, aliorum plurimorum auctoritatibus, dedito opera omittis, nec tecum age-
rem contemnendo, sed potius tibi obsequendo, id à me scriptum agnosceres.
Neque enim minoras possent, aut pauciores contra te, pari stylo, atque ora-
tionis libertates referri. Præsertim cum mea magis deceret, plurima,
et grauisima quæq; in unum congestas proferre, quibus contra hanc
tulam uberiorē dicendi licentiam Regem Catholicum, pro uiribus tuorū
quàm et tam multa contra Augustissimam illius Maiestatem inuicisse, que
scideres, ea, ab ille rogatus, tibi offere, spero; fore, ut ea, que ego amore, ac
Christiani pietate, et legi, et scripsi, eadem tu, et oblati excipias, et legas ex-
cepta.

Cardinalis

Cardinalis Baronij responsio apologetica aduersus Card^{lis} S
Columnae iudicium de Sicilia Monarchia in XI. Annal:
tom.

Lubrica res est concordia fratrum. Hoc sentiens magnus ille Patriarcha
Jacob filios suos in Aegyptum peregrinantes admonuit, dicens: *Ne* A. Genes. 45.
irascimini in uias. *De* quia res esse magni momenti, hinc ait Ecclesiast.
In ritibus placitum est spiritui meo, quae sunt predata coram Deo, et homi- B. Ecclesi. 25.
nibus, concordia fratrum, etc. Nam ipsam sacramentum inter nos cupiens,
in mentem reuoco illud Jacobi Apostoli: Ne sit inter nos *Gelus* amarus,
et contentio. Ubi enim, inquit, *Gelus*, et contentio, ibi inconstantia, et om- C. Jac. 3.
ne opus prauum. Vincat inter nos ueritas, superet charitas, et sic erunt
ambo, non uicti, sed uictores, hac sanctas triumphantes huius saluati.
Quid enim permolestus esse soleat auribus audientium eiusmodi horri-
sonus Cardinum stridor, inuitus rictus, (Deus scit) nolens adducor, obte-
to, ut dicitur collo, ad defensionem iustissimam scriptorum meorum, quae
pro conseruatione Eccl^{iae} libertatis tuendisq; Romae Ecclesiae scriptis publi-
ca scripti, iubente Pontif. Summo, et promulgauit. et si enim ea inde-
fensa relinquerem, idem perire esset, ac si damnarem, prauaricatoris nos
mine dignus, dicente Apostolo: Si enim, quae destruxi iterum haec aedifico. B. Ad Gal. 2.
prauaricatorem *ne* constituo. Ceterum, et quod in eo statu sum positus,
ut neq; si ipse magnopere uelim estimationem meam prodigere possim,
cum id conuerterem in dispendium alienum: ne molare accipias, si per

immensas illas tuas, scriptas sparsas in me calumnias, non aliunde, quam
ex eodem fonte à me scriptas, ex quibus sunt absteptita, repellam
quam modestissimo licet. Rem igitur aggressurus, libenter te me fra-
ter, uerbis illis Apostoli interpello. Ut pax Dei quæ exuperat omnem sen-
sentiam, custodiat corda nra, et intelligentias nras in xpo Jesu dño nro.

I. Jam uero, in quibus scripta nra reprehendis, tuo ordine proferamus, in medium.
Rost multa autem ad excusationem profatus, hæc habes: Veniam quod te exu-
F. p. ad Rom. 1. cito etc. usq; uideret. Preter quidem Charitas (ni fallor) de corde puro,
I. p. ad Corinth. 13. conscientia bona, et fide non ficta id præstare uasit: Charitas, quæ con-
gaudet ueritati ad ista nos impulit, ipsaq; Celi rotem accipiens, cum
potentius urget, et uehementius dominatur, fomenta maioris ardoris sumens,
ex Ecclesie bonis persundatis ex eiusdem in primis libertate iam diu
exule, uiribus eius cæteris undiq; profligatis, meis exstans in præ-
cordis, ad ea cuncta scribendo ex officio debito requisivit, importune
exegit, compulsiq; potenter, ex debito inquam officio, quid non nisi iura-
tus, ista tueri, amplissima dignitatis insignia consequatur. Ita plane
ignis deuorans intima cordis in amaritudine, anima mea ita loqui, cla-
mare interdum, et exclamare aliquando, uisenter extorsit: Attenim
summa est, et insuperabilis Celi Tyrannis, quæ rapiat quem possidet,
A. Rom. 11. 4. atq; consummet Celi querelas ab eo correpti propheta: Tabernare ne
fecit, Zelus meus. Sed destinet mirari hoc, qui eius summam poten-
tiam notuerit, quom sibi uindicta contra omnipotentem. Habeat de
his constans exemplum apud Euangelistam, cum dñm nrsm Jesum xpm
man.

mansuetum, et humilem coegerit, rapido morsu, cor exedente. Ego, post
redargutionis uerba, uerbera quoque, infligere delinquentibus, cum, et qui ad-
sunt, recordati sunt discipuli eius, quia scriptum est: *Jesus domy tuæ ca-*
medit me. Nescit *Jesus* imperiosus parere saltem Deo, nescit *Jesus* ista-
modi agere ea temperatione, quam tu dicis Urbanitatem, sed d'væ
potestati, pie, ranteq; irasci, et clamore compellit, namq; *Israël* audi,
quid sit operatus in ipso Deo cum *Jesus* assumpsit: *Tacui semper iniqui*
silui, patiens fui. accedente autem *Jesus* mox addit: sicut parturiens, loquor,
dissipabo, et abire deblo, simul, et quæ sequuntur, audire horrendas. Si tantos
uis *Jesus*, ut sic glori impellat omnipotentem, silere ne poterit hominibus,
uel urbane dicere, ut non exclamet, cum ipse *Jesus* imperiosus, sicut et
imperiosus accesserit! quo nomine, certe, et apud te, et alios omnes, me
oportuit reditum excusatum, immo, et laudatum, si ita aliquando imperio
cessi ipsius *Jesus*, ex divina scriptura uerbis illis argui, deduco: Si
contra Deum prævaluit, quomodo non magis contra homines præualebit?
præter *Jesus* autem, ut probe subiici ad scribendum impulerit fusio Ponti-
ficis, et ad hoc ipsum præstandum iuram: deinde dignitas Cardinalis,
quæ hæc omnia *Jesus* dominantem debitum oportuit excoluisse tributum. Di-
ximus dominantem, hæc improprie. *Jesus* enim Omnipotentem
Deum, me animo statuisse, ~~reor~~ tantam agere, quam nauis sine, et
paratissimo, sed quod rei argum: exigeret, et ueteris morbus acedimen
potius expoteret sinapismi, non quod propositus, sed quod *Jesus* scientia,
potens uolente dominio imperauit, numine impellente, præter senten-

tiom

6
L. Psal. 66.

1. Isa. 42.

M. Genes. 22.

nam, quomodo Deus sit, sum coactus implere: Neque eam, quam aperius
viam, gelus secundum scientiam, sumus ingressi: cum quicquid a nobis dictum
est, in omnibus sint consentientia veritati, ceteris testificationibus demon-
strante: Regis autem.

II.

¶ Satis veritati fecisset, si videlicet urbanitatem, quam dicis, dicendo seclatry
essem. Dicam libere, et ostendam exemplo, nequaquam satisfieri veritati, si-
cum iustus gelus reprehensionis acrimoniam exigit, urbanitas illam dulcedi-
ne temperat, nullius vigoris efficiens, quod efficax esse poterat purgare
delictum. Accipe de hoc ex divinis scripturis exemplum: Non obitiam cau-
sam Helic sacerdos, summus infelicissime pereditatus est, nisi quod filio-
rum immaniter delinquentium correctionem, quae esse debuit acerrima,
temperavit urbanitate, quae perdidit penitus omnem vigorem eius, adeo ut
per eam magis aggravatum fuerit delictum, quam sublatum, dicente divina
scriptura: Propter iniquitatem, eo quod noverat indignè agere filios suos
et non corripuerit eos, idcirco iuravit domui Helic, quod non expietur ini-
quitas domus eius. uictimis, et muneribus usque in sempiternum. Haec
omnia, ac tanta mala, quod hic audisti non corripuerit ipsos, sed tan-
tum urbanè reprehenderit, licet non aculeo penitus corruerit illa re-
prehensio, qua dixisti. Quare, res facis huiusmodi, quas ego audio
res pessimas? Absperna sane ista reprehensio, quam, et magis red-
didit aculeatam, cum sic eam cote, acuminavit disciplina, subdēs:
Si peccaverit Vir in Verum, placari ei potest Deus: si autem in Deum
peccaverit Vir, quis orabit pro eo? et tamen non est habita repre-
hensio

o. 1610.

hennio efficax, quia non zelo solum honoris Dei, ut par erat, sed paulo
mitius res est tanta transacta, inopportuna urbanitate, sic igitur non sem-
per ex urbanitate satisfecit ueritati. Adis mor ista in eadem persistens sententia.

Et Ecclesie fortasse magis consulisses, si uidelicet rem egissem urba-
nitate, solum plus minus urbanitate, precibus, beneficiis, obsequiis, mille mo-
dis, nihilque penitus relictum inuenturum, sed officia istiusmodi nequid mi-
nimum profuerunt, obfuerunt potius, sicuti cum res est acta precibus a
filijs Israel sub dura seruitutis fuisse gementibus, qui tantum abesse
quod leuamen aliquod facerent consequuti, ut duplici onere sint oppres-
si: uera ne sint ista, plus satis quae quotidie undique perlate audien-
tur, quarele gementium oppressorum insinuant, ut eas audientium, et
compotentium suum ex imo pectore dicta suspiria manifestent: atque
ipsorum Pontif. animi aereus, quos patiuntur, et fluctus mentis, quibus
exagitantur significant. At neque tanta potes polliceri, ut urbanita-
te, quam requiri, bene consultum fore dicas Ecclesiae. Quinam plas-
ga tanta oleo curaretur? Hoc namque ego tibi sponte liberaliter ob-
tuli, si memoria retines. Penam cum mecum de his plane iisdem
querelis ageres, quod uidelicet tua oratio esset aculeator, bene nosti,
quid tunc ego responderim, nimirum quod cum tua accurate perlegisset,
et quod tibi displicere inuenires, una considerantes ambo, eadem simul
accuratissime disquireremus: et si quae essent inuenta, quae ex acce-
dine inscriptionis potuissent tibi displicere, paratus essem, dummodo
absque iniuria, atque dispendio ueritatis fieri potuisset, cui in primis

consultum in omnibus uelim, calami ego ipse litara delere, et ex-
 • purgare omne, quod purgeret, marini toto decens emolui, si adeo leui
 iactura ueritas ipsa habenus coacta seruire, uindicaretur in auream.
 libertatem, exemplo, et suasu diuinae scripturae, quod significatur ex pre-
 scripto sacrae legis ancillam uenientem seculo sui transiuram in liber-
 tatem, et inhaerentem etiam ipsi potenti coniugem, cum circumcisa fue-
 rit unguibus, et obtrusa stercoris capitis: circumcidatur ergo pro animi.
 uitae sententia unguibus ueritas, dummodo sit secuta, quod ita sit in
 libertatem pristinam reuocanda, et honore coniugij honoranda; alio-
 quin si hoc negetur, ita aggradatur ipsa ornata coma, armataq;
 unguibus, quibus purgat. Innati sunt namq; ipsi tanquam unguis
 natiui, quibus uergens exorta reditur, et inuiscid. Nunc illud Apostoli
 ad Galat. 4. (quod et mihi opportune contigit dicere) Ego inimicus uobis
 factus sum, uerum dicens uobis, Deo non auro, eoquod Deum ipsum habeam
 protuenda ipsa ueritate pondorem, cum dicat: Veritas liberabit uos, et
 per Ecclesias: Ne confirmatis dicere ueritatem, et usq; ad mortem pro
 iustitia certet, et Deus expugnabit pro te inimicos tuos.

IV. Sed dixeris. Et quae multi nunc improbant, uolentes nolentesq; sibi pro-
 bata suscipiunt. Non horum gureum sequar, neq; tales cupio habere ma-
 gistros, habeo quem magistrum imiter Dauid meum Iesum Xpum, de
 cuius dicendi modo haec habet Euangelista: Dicit docens tanquam peccatorem ha-
 beris, non tanquam scriba; nempe quod Xpus esset magna libertate;
 ut omnes docent interpretes, in ueritate praedicandos, scribae autem Herodis

Regi

P. Deut. 21.

Utriusque figura Greg.
 Nuss: relatus ab aucto:
 re. tom. 2. annal: pag:
 366.

2. Ad Galat.

R. Ioan. 4.

S. Eccles. 4.

2. Marc. 10.

Regi adulantes, omnia pararem ad guttū ipsius. *Abie, abie!* dico
uerum, ut sicut scriba scribam, et non sicut *χρῖς* annunciem liberē u-
eritatem. Habeo pos. *χρῖς* sanctissimos *πρῖς*, quorum in scribendo e-
quar exemplum, qui inflexa animi constantia pro tuenda ueritate,
aduersus eam impugnantes, non humili, eneruato, molli; scylo sunt usq;
sed grandi, fortiq; miscentes, etiam reprobationum acrimeniam in eos sen-
tentias aculeatas instat fulminis intorserunt. Surtū innumera horum
exempla, annis ferme singulis in ipsis *Annalibus Eccl^{is}* recensita;
quorum ex usu, dum lego, frequenter, atq; describo, idem mihi dicendi ge-
nus inuari, quod haud despicendum putauī, probe sciens illud dono
spiritus potius, quam humana industria comparatum. Aliq; ea mensu-
ra discretionis adhibita, tunc cum usu eo scribendi genere, cum siue
aduersus nouantes haereticos, schismaticosq; agendum fuit, aut in Prin-
cipes iuxta *Eccl^{is}ie* labefectantes in seruitutem eandem *Eccl^{is}iam* redi-
gentes, uel cum dicendam aduersus disciplinā *Eccl^{is}ae* corruptores, tuba cœ-
lesti auribus meis importunē nimis propheticum illud perueniente.

Clama ne cesser, et quasi tuba exalta uocem tuam, annuncia Populo. *V. Ita: sb.*
meo scelera eorum ee. Ad hanc nempe formam compositos esse debere,
qui sunt eligendi. *S. R. E. Cardinales, S. Bernardus Bugenium Rom. Pontif:*
monet, nempe, ut tales sint, qui Regibus inquit Joannem exhibeant, *h^{is} p^{er} =*
h^{is} p^{er} = Moysen, fornicantibus Phinees, Aeliā idololatri, *S. Ioseph* aua-
ris, Petrum mentientibus, Paulum blasphemantibus, negotiantibus *χρῖς*
nimirum, ut scelo semper in delinquentes armati perdant ubiq; et quotūq;
ape

operantes iniquitatem. Haec est forma nra, spūs sancti penicillo delineato, ut qui huiusmodi non sumus deformes penitus conuincamur.

v

Et post multa in eandem sententiam abste allata sunt ista: Sed magis cauendum est q̄ usq; ad, uallatas. Haec tu ipse. Magni interest, quo animi affectu quaq; legantur. Hinc Dominus ad legisperitum: In lege, quid scriptum est. quomodo legis? et S. Hilarius, qualis lector debeat esse. sic monet: Optimus (inquit) lector est qui dictorum intelligentia expectet ex dictis, potius quam imponat, et retulerit, magis quam attulerit, neq; cogat id uideri dictis contineri, quod arte lectionem praescripserit intelligendum. Haec dixerim quid existimarem, post lectionem eius tractationis de Monarchia, et ad tuam sancta Ecclesia iura in hoc honestissimo bello nobis omnibus inhaerentem fortissimam commilitonem, immo quem sequeremur ante signum, et duces militari. auctoratum iam diu antea sacram. Sed spes euaniuit, cum euentus nocantur esse opinionis nrae contrarios, dum alij, quod nrorum scriptorum, uel una quauis assertio abste arguatur erroris iam tua sententia in equilibrio, utraq; tua lance suspendis opinionem, immo et supercalcas contrariam Ecclesiae iuribus, dum diis de ipso, quod permissu Romanorū Pontif: temporis sit diuturnitate recepta, protectorem, et defensorem magnum agens, immo et iudicem pro sicula Monarchia, quod fr̄es omnes S. R. E. Cardinales malē accipiunt, et ipse redarguit iurissime summus Pontif: Quam autem erraueris insigniter haec ostendo in primis prouoco quemcuq; ueritatis amantem ad accuratam

x. luc: 20.

y. Hilor: de trin.
1. p.

lectionem *no* de Monarchia sicula tractationis, in qua citantur innu- 9
mera sacra diplomata Romanæ Pontif. suo robore permanentia, tam-
quam si hodie statuta fuissent. Ita decorante sacrosancto lateranensi
concilio sub Leone X. Summ. Pontif. iis uerbis: Contra Reges, et Impe-
ratores, et alios Principes seculares *sup*er pœnis, et alijs contra uolun-
tates, et oppressores libertatis *Sac*l^æ, etiam per extravagantes et alias eui-
modi constitutiones, et incognitas, et fortitan in usu non existentes, im-
ponitis. Quorum omnium tenores pro expressis, et insertis habentes in-
nouamus, ac perpetuum firmitatis robur habere decernimus, et declara-
mus, ac secundum eas per quoscūq; *Judices*, etiam S. R. E. *ordinari*
les sublata, et adempta eis aliter iudicandi, declarandi; pœne, sen-
tentiani, iudicare, et interpretari debere uolumus, et mandamus, et
quæ sequuntur, quibus quidem eadem Monarchia censui oboletur, dis-
solvitur, et irritatur. Cetero certius scies, assertionem istam tuā,
quam adeo frequentes inculcas, eiusmodi esse, *ex* ex nullo penitus
parte subleuat, confutetur uerò aperissimis argum^{en}tis, demonstrationib;,
quibuslibet certioribus.

Quoniam acio totius rei hic cado uersatur, ut si obres asserta non
posse ullo pacto subistere, sine inuentio, excidas tota causa: seruis no-
bis agendum firmissimiq; testificationibus comprobandum ullo unqua
prætextu, nullo modo penitus dici posse, siculam Monarchiam Pontif.
Romanæ, permissione fulciri, neq; ullo pacto asserti, eandem tempo-
ris esse diuturnitate receptam, quæ quamuis falsissimos, tu tamen
sepe

saepè ingeris pro certis, et exploratis. Miratus sum uehementer, quo-
modo si ipsam tractationem de Monarchia legisti, et summus Pontif.
eidem repugnantius scripta citata in ea usq; ad praesens saeculi, ean-
demq; destruentia Monarchiam prauidisti, ea dicere potuisti? Siq;
proxim ipsam Romanae Curiae Tribunalium auerdisti, in quibus con-
tradicitur quotidie Monarchia, aeq; in ipsam pronuntiatione sententia,
siue ab Apostolica Curia Auditoribus, siue ab Auditoribus sacrae Rota; et cu
euidetiora de hac extent adhuc monum^{ta} obstupimus ualde, quomo-
do sic dixeris; Monarchiam seculam grauissimorum hominū conse-
su probatam, temporis diuturnitate receptam summus Pontif. permisit?
(sunt enim ista totidem uerba tua) Num te unum praeterisse potuit
celeberrimum de his decum^{san} publica littera Apostolica, processus Pontificij,
uulgo dictus Bulla in Ceno Vni, quot annis ab ultimo Cardinalia Pra-
conorum publicè recitari solita, et sublimiori loco coram ipsa summo Pontif.
et sacro m^o Collegio, spectante Populo totius Urbis, et Orbis, in qua
sex saltem capita numerantur, quibus male praescripta iura abolerent
penitus secula Monarchia, et speciale mentione asseritur ipsum
scilicet Regnum esse Romanae Ecclesiae. In quo primo loco poni pot-
est dominium Urbis, uerbis istis: Item excommunicamus et anathemat-
izamus omnes illos, qui per se, uel per alios, directe, uel indirecte, sub quo-
cumq; titulo, uel colore, inuadere, destruere, occupare, et detinere pre-
sumpserint in totum, uel in partem Almam Urbem, Regnūq; scilicet
et quae sequuntur. Potest ne locus esse Monarchiae seculae contra scriptum

Iteem, si Regni ipsum integrum anathemate iudicatum (ut audisti)
 eo modo, ut licet retinetur ab Apostolica Sede. Potest necdici quod tu
 dicis: ipsam Monarchiam permissu Romanor. Pontif. retineri, uel
 ut asseris temporis diuturnitate receptam. Quam autem potens
 issime yis eadem littera in omnibus refragentur ex inferius
 scripto capite istis uerbis accipe. *Ac quoniam* eos, qui contra
 Eccl^{iam} libertatem, ut pramittitur, statuta fecerint, nisi prius statu-
 ta, ordinationes, constitutiones, pragmaticas, et decreta huiusmodi re-
 uocauerint, et de Archiuijs, seu capitularibus locis, aut libris, in qui-
 bus annotata reperiuntur deleri, et cassari, ac nos de reuocatione hu-
 iusmodi certiores fecerint, eos non comprehendere absolutionem illam,
 scilicet. Quin etiam per huiusmodi absolutionem, aut quoscumq; ad huc
 contrarios, tacitos, uel expressos, ac etiam per patientiam, et tolle-
 rantiam nram, uel successoru nrorum, quancumq; tempore continua-
 tam, in premissis omnibus, et singulis quibuscumq; Juribus Feodis Apostolice
 ac S. R. E. undecumq; et qualitercumq; queritis, uel querendis ullatenus
 preiudicare possis, aut debeas. *Hec tibi.* Ac post hoc tanta, ac tanto
 procone promulgata, et anteq; auctoritate firmata. Tu Dñe frater
 potuisse illa ingerisse de permissione Summor. Pontif. et tempo-
 ris diuturnitate, et grauiumorum consensu hominum. *Abiciam*
 quoq; alia uulgata. Quis insuper ignorat solemnissimam, ac
 celeberrimam illam actionem, anniuersario die iterari solitam, qua
 etiam poenitus, poenitumq; abrogatur omnis asserta preteritio permissio-
 nis.

nis Romanor: Pontif. cum uidelicet solemnissima die natali N. S. Apo-
stolorum Petri, et Pauli in ipsa Basilica Vaticana, spectante orbe,
frequentiori cœtu omnibus sese intra eandem Basilicam obtruden-
tibus, pnt. Summo Hierarcho Rom: Pontif. una cum sacro collegio
S. R. E. Cardinalium, spectante clero, Populoq; Romano, simulq; Ma-
gistrantibus, Legatus Regis Catholici solemnî pompa offert annum-
censum ipsi Pontif. pro Regno Neapolitano: Et impraviso Accusa-
tus fiscalis Aplica Sedis terrifico uoce perstruens instar tonitruî.
Ita ex antiqua formulo eodẽ syllabis intonat Verba solemnia:
Et ego R. Sanctitatis uir et Camera Aplica Procurator fiscalis
proteror hunc censum non recipi, quinimo reysi attentâ caducitate,
et deuolutione utriusq; Regni, tam ultra, quàm citra Pharum, et
quatenus recipiatur, eum recipi sine præiudicio, tam Sanctitatis uir,
quàm Sanctæ sedis, et Cameræ Aplica, et non alias, aliter, nec alio
modo. Hactenus ipse. Qui postea ut omnia ista à Clericis Cameralib;
in acta publica solemnî formæ, ritu consueta inserantur, instantius
agit, et ne quidquid desit officio, quod ab eis est factum, postea accurate
cognoscit, fiunt ista, ut diximus, annis singulis à superiorib; se-
culis in præsentem usq; diem. Quis ergo dicendi locus, uel fingendi
saltem ullatenus, esse potest, possidere ipsum Regem Regnum Siciliæ,
et Monarchiam permissione Romanor: Pontif. ydem ad eò publicè tantorum
solemnitatum obicib; oppositis in contrarium, tanto nixu, atq; coactu, tam iugè
perseuerantia reclamantib; et contradicentib; et penitus aduersantib;.

Post uero malam assertam permissionem Romanor. Pontif. addis ad
eiusdem Monarchiae defensionem uerba ista: Regia pte uallata.
Ipsam Monarchiam uidelicet. At nos, quid iuris, non quid sit pealis,
nra illa tractatione disseruimus, ut minime ad tempestare, nosca-
tur, quod exipis de pte in potentiss. Rege. De quo illud nobis
uerè, et non aliter existimandum, Regem ipsam agere bona fide,
et quod iure potius, quam pte se retinere putet, quod possidet ex he-
reditate, paterna, paratus, (haud dubium) audire omnes, doceri, mo-
neriq; de iuritia, et ueritate, si sit, qui ista (prout sunt) in. Mo-
neratis Regie inferat aures, quod meis ipse scriptis pro officio Re-
gis debito faciendum putauit, haq; ratione de eadem Maestate,
bene, sancteq; mereri non dubitans. Non igitur bene consulitur
Regia conscientiae, si tantum pte, et non iure Rex Eccl^{ca} iura
possideat, sed iure hereditario bona fidei possessio existens, ad omnia
corrigenda, quae iure careant, debet componere animum, prout
ad hac praranda, si quis ingerat, bene compositum esse nò dubitamus.
Et haec uerò ad eandem suggillandam meam dicendi, quam arguit li-
bertatem, atq; malè interpretaris acerbiter. Sanctoz EL. in me
conuersis exempla docens: Hinc sanctissimi EL. usq; etiam, atq; etià
hortantur. Haec tu ipse, qui tamen inferius tibi ipsi contrarius isto
sic descuis. Non me fugit interdumq; usq; fatentur omnes. Haec tu
ipse benè, planè corrigens, quae hic dixes, haud bene si quidem ipsi
sanctorum EL. magistri Apostoli Ecclesiae Xpi acrioribus inuectiuis
eiusq;

A. Salat: B.

B. Acto: 13.

C. Act: 4.

D. Ioan: 2. 3.

eiusq; etiam ad conuictus exagitarunt hæreticos. Nam Paulus in huiusmodi: ^{A.} o insensati Salate, qui uos facinorauit non obedire ueritati, et in Iudeum Magum pseudopropheta. ^{B.} o plene omni dolo, et omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iustitie, et quæ sequitur. Re Petrus, qua nam inuoluta exagitauit primum Heresiarcham Simonem Magum, et imprecatus est malas, et posteriori Epistola 2. ipsius Cap: nil magis agit, quam in eiusmodi regnum exerece, exaggerare, corrigere, neq; parcere, contumelijs. Ioannes Apostolus non nec in Chentum inuoluit ipsum primogenitum sathane nominauit, et scriptis suis eiusmodi nomina Antichristi: Hi sunt inquam Magisteri sanctos: Pp, qui insistentes eorum uestigijs imbribus fulminum omnes exagitarunt hæreticos, pepercerunt tunc tantum, cum spes aliqua conuersionis eorum existeret.

IX. Citas post hæc sententiam Gregorij Nazian: dicens, Gregorius quidem Nazian: usq; uulterius cedens. Hæc ex eo, et quidem omni acceptatione dignissimos; At per ista minime prohibuisse intelligendus est, sacerdotes inuehi in Principes, cum inuadunt Ecclesie iura, et non subesse, sed præesse cupiunt sacerdotibus; non enim potuit ueluisse, quod ipse sæpe numero noxiatur præstatisse, accipe unum. uel alterum de his exemplum, eiusdem præstantissimi Doctores Ecclesie, quibus plane antequam nasceretur malus iste fauor, destruit Monarchiam, potatem illam dico, quam præter fas, iusq; tibi Principes sæculares iudicant in personas Ecclesie, sua bona ipsorum. At enim

enim sic compellans Principes, et Magistratus. An me, libere Lo. C. Nazianz. orat.
 quantem a quo animo ferentis? Nam uos quoque patri meae meique, *1a. ad Cives Nazianz.*
 subrellis Lex Christi subicit. Imperium ipsi quoque gerimus, adeo
 etiam praestantius, et perfectius, nisi uero equum est spiritum
 carnis facibus subminere, et caetera terrenis cedere, sed non du-
 bito, quin hanc dicendi libertatem in optimam partem acceptu-
 rurus sit, utpote sacri mei gregis, ouis magnique paroris columna,
 et quae sequuntur. Rursum ipse securum ad radicem inferens ar. *F. Nazianz. orat. ad*
Paul. erit. exequ.
 boris infelicitis istius super Cedros Dei ramos superbissime excellen-
 tis, haec ad Julianum tributorum erequutorem: oues ne pastore ipso
 pascatis, neque ultra fines uias offeramini, satis uobis, superque est,
 si recte pascamini, ne iudices ipsos iudicetis, neque legislatoribus *Magistrati nomen.*
 leges praescribatis. Deus enim dissonantis, et confusionis non est Deus,
 sed pacis, et ordinis. Ne quis igitur caput sit, qui uix aut manus,
 aut pedis, aut cuiuspiam alij utilioris membri nomen subiret, et
 quae sequuntur, quibus laici sui mensura contineantur. *Officij: en ui-*
des, quam egregie, quem in nos testem adduxisti. Gregorium, ipse
pro nobis militet, uerbis pariter, et exemplis, et destruat Monarchia,
omniq; libertate. aduersus Principes pro Ecclesiae uera Monarchia,
libera seruanda, non seuis aculeos, sed spicula orationis intorquet.
Pergis uero. At Basilus seruum Dni, usq; resistunt. hoc ex Basi-
lio, cuius in certamine Eccl^{ae}, quas ipse partes suscepit, audi ex
Gregorio Nazianz. Cum inquit temporis angustijs premeremur, hanc
ipse
G. Naz. orat. in
laud. Basil:

ipse rationem inibat, ut sibi quidem uerbi dispensationem, nobis au-
tem quod ob nominis obscuritatem nemo accusaturus, patitur; electu-
rus esset, loquendi libertatem committebat, atq; in Euangelium nostrum,
et ualidum erat utriusq; auxilio suffultum. Et uisisti pariter inter
se sacri ministerij dispensationem? Ineamus, et nos hanc pariter
rationem, ut tu magnus. Magnum Basilium imiteris, ego autem
pusillus libere dicentem. Gregorius Nazianzus sequat. Querit facilli ad
tempus tantum: nam neq; ista hinc se compedit Basilium esse pa-
nus abstringi, quin cum causa, et tempus exposcerent prouiderit in Prin-
cipes magnos libertate dicendi. quod cum in eum obijceret Proculus
Imperatoris dicens: Nemo me ad hanc usq; diem ita esse alloquutus,
nec pari uerborum libertates, neq; enim respondit Basilium fortassis
in Episcopum incidisti, quin insuper usq; adeo uisceptam esse dicen-
di libertatem, nunquam usui remisit, ut ea iam ipsi (quod idem ce-
stat. H.
stat. Greg. Naz.) uisio uerteretur, quod homo esset elatus, qui at-
tolleret supercilium fastusq; plenus: Sed his eum criminationibus
idem Gregorius facile purgat.

H. Naz. orat: in
louis: Basil:

XI. Sed iam ad eum, quem tertio loco citas (Hylarium ueniamus. Quod
Hylarius inquis) egregie docet, usq; ad sensus animorum. Huc usq;
uerba Hylarij ipso exordio lib. X^o de Trinitate, ex quibus nescio, quomo-
do, quae mox ista subijs inferantur, ais enim. Quod si qua in re
seruandum usq; ad, existerent. Haec ex Hylario infero, fateor
nescio quid dicere uelis, et quomodo ex eo deducas ista, cum nec antea

nec postea quicquam *Asylarius* habeat, quod ad hoc spectet; Ceteru-
 ne hic otiose citatum se ipse queratur, quid de his ipse sentiet
 percontemur. Certe quidem Sanctissimus, atq; doctissimus pater, ma-
 gnus arbitri temporis descriptionis (quod omnia tempus habeant, *I. Id. 3*
 et sic tempus pacis, et tempus Belli) pro ratione temporis diuerso
 scribendi genere utitur ad Constantium Imperat.; aliquando animo
 scribens submisso rem agit precibus, et scribendi genere, utitur ma-
 iusculo, aliquando uero sublimi se gerit stylo, et quot uerba, tot di-
 xeris fulminas ore explora tonantis praesurgentis Imperatorem mul-
 tiplici genere contumeliarum. quin etiam ipse contra istius mo-
 di laicam Monarchiam stylum exercens, redarguit Ministros Re-
 gios aduersus Clericos sibi ius uindicantes: Sunt enim haec Verba
 eius in libello oblato Constantio Imperat: Prouideat, et decernat cle-
 mentia tua, ut omnes ubiq; Iudices, quibus Prouinciaru' admini-
 strationes credita sunt, ad quos sola cura, et sollicitudo publicorum
 negotiorum pertinere debet, a Religiosa se obseruantia abtineant,
 neq; post hac praesumant, aut usurpent, ut puerent se causas posse cogno-
 scere Clericorum, et innocentes homines uarijs afflictionibus, minis,
 uiolentijs, terroribus frangere, et uexare, et quae sequuntur, sic ad-
 uersus iacentes semina laica Monarchiae declamans, quibus ui-
 deas, et *Asylarium*, quem iunperas tibi ipse scire pro nobis, in
 castra nra transysse, dimicante aduersum te, qui inuicem, et con-
 tradicentem coegeras contra nos pro Monarchia mereri stipendia,
 qui.

qui aduersus eam iam arma conuertit, dissipans poenitus eam.
Cuius inherens ego ipse uestigijs, opto ut ante spiritus mejs mea
membra relinquit, quam deseram ipsum, et alios praeruntes glorio-
sos libertatis Ecclesiae defensores.

XII. *P*ost haec autem ad prophanos te conuersis auctores, ut eodem immixtis
in nos dicens: Sed quid sanctos commemoro! usq; ad, et diligere ui-
deamur. Haec tu ex Cicero tanquam ^{K.} contra nos dicto. Sed cur
adhuc loquentis os cohibes manu praemens, nec audiat ut totum quod
dicitur? Nonne post haec abste relictas mox ista uerba sequuntur.
(autem quidem (ne dicam astute) poenitus praetermissa; oburgatio-
nes, inquit, etiam non nunquam incidunt necessariae, in quibus
utendum est fortasse, et uocis contentione maiore, et uerborum
ueritate aciore; haec plane pro nobis contra te ipsum. Cicero per-
gens sententiam captam sic absoluit.

XIII. *S*ubijcies deinde, ex eodem istas. Praeius, et clarius atq; usq; ad, con-
tumelia careat. Sed cur, et quod subditur, in quo totius rei summas
est, praeterijti? *P*latone enim sententiam auctore dignam
subnequit dicens: Multa melius acerbos inimicos mereri, quam
eos amicos, qui dulces uideantur, illos uera sapie dicere, hos nun-
quam. Ideo infero ex his ego: Reges adulatoibus semper obse-
si, felicius audiant sacerdotes uera insinuant, qui inimicos in-
bentur etiam audire calumniantes, non ministros adulant. Ad
haec spectat quid Ambrosius ait de Theodosio Imperatore.

Li-

16
Dilexi Virum, qui magis arguentem, quam adulantem probaret. l. Ambros. in funer.
sic igitur pro me, et hic etiam contra te Cicero loquitur, et qui:
Theod:

rem ualde proficua Regibus.

Regis uero. De oratore uero in usq; ad, quid in re graui? Sed in re.

grauis non parendum, cum id in primis ex praescripto sacrarum
legum perficitur, et a persona graui, nempe sacerdote, cui id pri-
ueris sit diuinitus imperatum, ut cum hac Inus ad Hieremiam: Con. M. Hierem. 1.

Intui te, super gentes, et super Regna, et paulo post: Vedi te hodie

in Sinitatem muricam, et in Columnam ferream, in murum aene-

um super oem iram Regibus Iudae, Principibus, sacerdotibus, et Po-

pulo tra. Et ista maiori argum. propagata esse in sacerdotes

noui testam. Apostolus docet, scribens ad Corinthios: Si exemplo re N. 2^a Corin. 3

agitur, nemo sanctorum antiqua, uel noue Legis, cui uerbi annun-

ciandi commissum est ministerium Regibus legitis, peperisse, di-

ximus de Hieremias, dicendum hoc idem de Iosepho, qui argue-

bat Herodem, de xpo Redemptore. Ad eundem Regem Vulpem

appellauer. Sic (inquit) Vulpi illi: sic itaq; ridiculum, de ridiculo O. Luc. 13.

comptum in re adeo graui redditur argumentum.

Adis super. Tacitus uero agricolam p usq; ad comis sermo, ista

ex Tacito de Agricola. At non reliqua ex eodem auctore de eode

perlegisti. de ipso enim, idem huc Tacitus: Apud quendam acerbior

in Coniugijs narrabatur, ut bonis comis, ita aduersis malos iniucun-

das: Ceterum ex iracundia nihil supererat sectatam, et silentium.

eius non timeres, honestius putabat offendere, quam adire.
Sic uides ex agricola sacrum nobis suppeditare contra te ipsum
potius, non contra nos argui. ^{nam} De Salustio quid mitis, et
ego dimitto, dicturus paulo post una te cum de ipso. Adis uero.

XVI. Quid de Seneca dicam? usq; ad, seueritas auctoritatem. Non repugno,
sed quid contra nos? Pro temporis, rerumq; ratione, seueritate, uti
meis parcius, quam medici utantur helleboro, sicut scultori infini-
tus sit numerus, sed dictum tunc Seneca oportunitum: Nam ad
clementiam Alexorem trucelementum instruit: alijs uero ubitur
regulis, et ab his diuersis, cum Lucillum animo roborans instruit,
quem et omni timore liberans, fortem reddit aduersus quoslibet
Principes aduersantes.

XVII. Denique uero, inquis, alijs omissis & usq; ad, superbia, atq; crudelitas
appellatur. • Quid si cuiq; obseruandum, nobis certe in hac ma-
xima, et ^{re} publica dignitate summe proxima constitutis. Sed ista,
qua ex Caesaris oratione Salustius ait, (sic dicendo poenitus con-
fuitur, abijt, et senatus in Catonis sententiam, seueritatem
proponendo clementiae, cui et ipse historicus magis fauit. Veni
ista pro causa nra dicta, factaq; non curò, quamuis ^{libra}
tum sit equissima lance iudicium. De iracundia autem poenitus
propulsanda, quid ex Salustio asseris, et antea ex Cicerone. Num
hoc contendis, ut iracundia sit à nobis poenitus procribenda? Ad
totum conatur succedere cum Cicerone Salustius. An faciant

nos cautos aliena pericula. Origenes, qui indolentiam ex stolis
 conatus est inferre in Ecclesiam, exulavit ipse ab Ecclesia, et a-
 pertum reliquit Ortium haeresi pelagiana. Absit christiano homini,
 ut sicut stoicus omnem iram malam esse contendat, atq; condem-
 net, quin potius Ecclesiasten monentem audiat. Melior est iras P. Eccl. 7.
 tisu, atq; iram dicentem. Indignatio mea auxiliata est mihi. q. Isa. 63.
 Nec non idipsum precipientem Psalmistam. Irascimini, et nolite R. Psal. 4.
 peccare, quod uti praefari dictum inulit Paulus in Ecclesiam Christi
 eadem uerba Davidis repetens, dum docet Ephesios dicens. Irascimini. 5. Ephe. 4.
 et nolite peccare, Sol non occidat super iracundiam vestram, insit
 est à natura, ipse namq; Deo, homini passio ista ad propulsan-
 da quoq; obuiantia mala, proficua admodum, cum mala undiq;
 ingruunt. Hinc illud Prouerborum. Rex qui sedet in solio iudicii, T. Prouerb. 20
 dissipat omne malum intuitu suo, ad iracundiam comparato, uelut
 addit interpres, quod autem illud, quod est à natura bene insitum,
 malo usu saepe corrumpitur, nimirum cum admisceatur uenenum
 antidoto, odium irae hinc iure Dominus noster reuocat ad iudiciū
 hominem christianum, qui irascitur fratri suo, non uictoris abso- Matth. 5.
 lute irasci, sed male irasci, adens irae peccatum. Haec est
 doctrina, quae docetur, et discitur in schola Christi, in qua pie, san-
 ctèq; irascantur Praesules Ecclesiarum cum laicorum poten-
 tia percelluntur, suisq; iniuriis exuuntur, atq; bonis cum liber-
 tate priuantur, pro quibus defendendis, pie, sanctèq; sanguine
 fun-